

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1984

МАРТ

3 №

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫҢ БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

1984 j.
март
3 №

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын

~~Тухлу Алтайдагы бөлүгү~~
~~Горно-Алтайский областной~~
Библиотека Цыгановы залы

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Подписано в печать 26. 3. 1984 г. АН 11169 Формат 60×84 1/16. Усл. п. л. 2,09 Уч.-изд. л. 1,79 Тираж 460 экз. Заказ 1047. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 659 700 г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

ЈАНҒЫ ЈААН ЈЕДИМДЕРГЕ

4 мартта СССР-дин Верховный Советине выборлор өтти. Выборлордын күнин Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, бастыра совет албаты чылап ок, бойынын јаан байрамы эдип, политический бийик кӧдүрингиде, иште жаңы јаан једимдерле уткыдылар. Быјылгы выборлорды өткүрерине белетенер алдында КПСС-тин Тӧс Комитеди бастыра совет албатыга кычыру эткен. Ол кычыру аайынча ороондо бешјылдыктын јакылтаарын бӧдүреринде жаңы једимдер учун элбек социалистический мӧрӧй башталган. Озочыл предприятиелер выборлордын күнине быјылгы јылдын баштапкы кварталынын планын бӧдүрер болуп молјоноло, бойларынын берген сӧзин ак-чек бӧдүрдилер.

Промышленный продукция эдер јакылтаарды бӧдүреринде аймактар ортодо Майма ла Кӧксуу-Оозы аймактар, предприятиелер ортодо Пыжадагы ремзавод, Акташтагы агаш белетеер предприятие, Маймадагы сыр эдер завод мӧрӧйдин баштаачы јерлеринде болды.

Бастыразы 22 предприятие молјуларын ончо технико-экономический кӧргүзӧлөр аайынча, 25 предприятие текши продукция эдери, 28 предприятие товарный продукция эдери јанынан јакылтаны бӧдүрдилер.

Выборлорго белетенип турган ӧйдӧ РСФСР-дин 1983 жылдагы экономический ле социальный ӧзүминин Государственный планын бӧдүрери бастыра республикаларда элбеген социалистический мӧрӧйдин итогтары јарлалган.

Мӧрӧйдин озочылдарына РСФСР-дин Министрлер Советинин ле ВЦСПС-тин улалып јүрер Кызыл маанызын берер эдип јӧптӧгӧн.

Бастыра российский социалистический мӧрӧйдӧ бистин озочылдар:

Қан-Оозы аймакта XXII партсъездтин адыла адалган колхоз;

Қан-Оозы аймакта «Ленинский Наказ» колхоз;

Ондой аймакта Кенгидеги совхоз;

Чой аймакта Ыныргыдагы совхоз.

Бу коллективтерге выборлор алдында бийик кӧдүрингилү

айалгада РСФСР-дин Министрлер Совединин ле ВЦСПС-тин улалып жүрер Кызыл маанызы берилди.

Совет Союзтын Коммунистический партиязы — бистинг обществонын башкараачы ла ууландыраачы ийде-күчи. Партиянын ижинин эн бийик амадузы — ишкүчиле јаткан калыкка болуп, онын керексигенин ле јилбүлерин јеткилдее-рине иштенери.

Ленин төзөгөн партия ла албаты үзүлбес колбуларлу, Совет социалистический общество бирлик, бек болгонын өткөн выборлор база катап кереледи. Партиянын совет улустын јадын-јүрүмин јарандырачына, Төрөлистинг экономический ле коруланар ийде-күчин тыгыдарына, бастыратекши амыр-энчүни ле албатыларга јеткер јок болорын јеткилдее-рине ууланган политиказын совет албаты јарадып ла јөмөп турганын СССР-дин Верховный Совединин выборлорын ишкүчиле јаткандардын коллективтери јаңы јаан једимдерле уткыганы кереледи.

Выборлор өткүрерине белетенген күндерде бастыра јерлерде өткөн јуундарда депутатка көстөлгөн кандидаттар бойынын избирательдериле тушташкан. Ол јуундарда коллективтер иштеги једимдери керегинде рапорттор береле, једикпес-тутактарды јалтаныш јоктон коскорып, бойлорына он биринчи бешјылдыктын пландарын ла молјуларын бүдүрери ле ажыра бүдүрери јанынан јаңы молјулар алдылар.

2 мартта Москвада Куйбышевский избирательный округтын избирательдериле СССР-дин Верховный Совединин депутадына кандидат эдип көстөлгөн КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Константин Устинович Черненко тушташкандар.

Јуунда айткан куучынында нөкөр К. У. Черненко бистинг ороон выборлордон выборлорго јетире једип алган једимдерин көргүсти, партиянын ла башкарунын ичјанындагы ла тышполитиказынын төс ууламјыларын јартап куучындаган.

Бистинг партия экономиканын сурактарына јаан ајару эдип турганын нөкөр Черненко темдектеген. Ол сурактарды Төс Комитеттинг 1982 јылда ноябрь айдагы, 1983 јылда декабрь айдагы Пленумдарында ончо јанынан тереңжиде шүүшкен. Орооннын хозяйствозынын јаан учурлу сурактарына Төс Комитеттинг быјыл февраль айда өткөн Пленумында ајару эдилген.

Верховный Советке мынан озо өткөн выборлордын кийиндеги јылдар јакшы једимдерлү болды. Орооннын продукция эдер ийделери јаңырган. Јап-јаңы техникала јеп-

селген мундар тоолу предприятиелер бүделе иштеп баштаган. Науканын ла техниканын једимдерин тузаланары элбеди.

Јурт хозјайствоны тыңыдары јанынан көп керектер эдилген. Былтыргы јылда күннин аайы јурт хозјайствого јарамыкту эмес те болгон болзо, бис ашты бастыразын јуунадып алдыс. Малдын тоозы көптөгөн, продуктивнозы бийиктеген.

Бастыра бу керектер кичеенип, эрчимдү иштегежин коомой до айалгада јаан једимдерге једип алар арга барын керелейт. Бүгүнгү күнде партийный организациялардын алдында турган кыйа баспай бүдүретен задачалар улусты эрчимдү ишке көдүреле, јаскы кыра ижине керектү бастыра техниканы, үренди быжулап белетеп алала, аш ла өскө до культураларды үрендеер ишти агротехнический бийик кеминде өткүрери. Анайда ок малды коротпой, күчин јылытпай, јакшы кыштадып чыгарары јанынан кичеенер керек деп нөкөр К. У. Черненко айткан.

Онон ары КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы Константин Устинович Черненко бистин партия совет албатынын јадын-јүрүмин јарандыраарына ууландыра јаан иш өткүрип турганын куучындады. Государствонын национальный кирелтезинин сегизен проценти албатынын јадын-јүрүмин јарандыраарына ууланып јат. Улустын кирелтези бийиктеген. Эл-јон текши тузаланар фондтор көптөгөн. Совет улустын јадын-јүрүмин јарандыраарына аш-курсакты, албаты-калык тузаланар товарларды көптөдөр программалар ууланган. Улус јурттаар тураларды, школдорды, больница-ларды, балдардын садтарын, ясляларды көптөдөр, келер јуук өйдө үредүчилердин акча-јалы бийиктеер, јуунын ла иштин ветерандары, көп балдарлу энелер, јаны айылду болгон улус керегинде кичеемелди тыңыдары темдектелген.

Једип алган једимдер — озор партия темдектеген јаан иштердин јүк ле башталганы. Бисте түрген ле кыйалта јоктон бүдүретен иштер көп. Ол иштерди јенүлү бүдүреле, экономиканы тыңыдып алар албаты-калык материальный ла духовный керексигенин јеткилдеер арга бар. Кыскарта алза: јакшы јадарга, јакшы иштенер керек деп нөкөр Черненко айткан.

Телекейдеги керектер јанынан куучындап, Константин Устинович Черненко КПСС ле Совет государство, социализмнин өскө до најылык ороондоры калганчы јылдарда амыр-энчүни тыңыдарга, јуу-јепселдерди, анчада ла ядерный

јуу-јепселдерди көптөдөрүн токтодо, јуу башталар јеткерди астадары јанынан эткен баштанкайды ла чокум шүүлтелерди база катап јартады.

Бистинг шүүлтелерди ле амыр-энчү баштанкайды өскө государстволор јарадып турганын ООН-нын Генеральный Ассамблеязынын калганчы сессиязы кереледи.

Империалистический государстволор телекейдин жүрүминде социализмнин ороондорынын тоомјызын јоголторго күјүренип турулар, олардын бирлигин бузарга, социализмнин төзөлгөзин шалтырадарга кичеенип јадылар. Мындый айалгада социализмнин ороондоры бирлик болоры, өмөлөжөри анчада ла јаан учурлу. Ол јанынан карындаштык ороондордын башчылары бу јуукта Москвада туштажарда база катап јөптөштилер.

Бүгүнгү күнде амыр-энчүни, албатыларга јеткер јок болорын јеткилдеерге элден озо ядерный јуу-јепселдерди көптөдөрүн токтодор керек деп, нөкөр Громыко айткан. Ол јанынан СССР-динг шүүлтелерин бастыра телекей билер.

Европаны алгажын, бис мында орто учушту, анайда ок тактический ядерный јуу-јепселдер чек јок болзын деп айдып јадыс.

Је Американын Бириктирген Штаттары бистинг шүүлтелеристи ајаруга албай, бойынын јаны орто учушту ракеталарын Күнбадыш Европада тургузып баштайла, телекейде айалганы там катуландырды.

Нөкөр Черненко бойынын куучынында ядерный јуу-јепселдү ороондор ортодо колбулардын ээжилери кандый болотонун јартады. Ол ээжилер:

— ядерный јуу-јепселдерди болдыртпайтанын бойынын тыш политиказы эдери;

— ядерный јууны пропагандировать этпейтени;

— ядерный јуу-јепселдер јок ороондорго удурлаштыра ядерный јуу-јепсел тuzаланбайтаны;

— ядерный јуу-јепселди элден озо тuzаланбас болуп молјонотоны;

— ядерный јуу-јепселдерди өскө ороондорго бербейтени;

— ядерный јуу-јепселдерди астадып барала, учында чек јоголторго кичеенери.

Совет Союз бу ээжилерле бойынын тышјанындагы политиказында башкарынып јат. Ол ээжилер аайынча ядерный јуу-јепселдерлү өскө государстволорло јөптөжөргө бис белен.

КОЛЛЕКТИВНЫЙ ПОДРЯДЛА ИШТЕЕРИ

Кан-Оозы аймактын партийный организациясында колхозтордын ла совхозтордын ижинде коллективный подрядла иштеерин тuzаланары јанынан јаан иш өдүп туру. Бу сурақ аайынча КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын јөбин партиянын райкомынын бюрозында, РАПО-нын Советинде, јурт хозяйствонун ишчилеринин профсоюзунин райкомынын Пленумында, коммунисттердин јуундарында, ишкүчиле јаткандардын коллективтеринде шүүшкен.

Јурт хозяйствонун аймактагы управлениезинин экономисттери колхозтордо ло совхозтордо ишти науканын некелтелери аайынча төзөөрине, иш учун төлөөр лө јилбиркедер системаны јарандырарына јаан ајару эдип турулар. Ишти цеховой структурага көчүрери башталды. Совхозтордын ла колхозтордын фермаларын, отделениелерин ле бригадаларын хозрасчетко көчүрген. Бастыра бу иш коллективный подрядла иштейтен бригадалар ла звенолор төзөөр арга берди.

Коллективный подрядла иштеерин таркадары керегинде КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын јөбин шүүжерде аймакта јер ижинде 15 звено ло мал өскүреринде 8 звено төзөөри пландалган. Былтыр јайгыда азырал белеттееринде 9 звено, кой өскүреринде — 38, уй өскүреринде — 10, аң өскүреринде — 3, јылкы өскүреринде — 5, «Горно-Алтайксуустрой» тресттин ХСУ-да 4 бригада иштеген.

1983 јылда коллективный подрядтын ээжизиле иштеген бригадалар ла звенолор аймак госуударствого табыштырган бастыра түктин 14 процентин, сүттин — 37, аштын — 54 процентин бердилер, белетелген өлөңнин 60 проценти, силостын — 11, витаминдү өлөң-кулурдын 80 проценти, кезип алган аңнын мүүзинин бастыразы ологго келишти.

Партиянын райкомы ХХІ партсъездтин адыла адалган колхозтын коллективный подрядла иштеп турган звенозынын ченемелин шүүп көрөлө, онын ченемелин јарадала, ончо хозяйстволордо тuzаланарга јараар деп јөптөгөн.

Өткөн јылда иштегени колхозтордо ло совхозтордо коллективный подрядла иштегени јаан тuzалу болгонын көр-

гүсти. Колхозтор ло совхозтор малдын азыралын — өлөңди, силосты, ашты ла өскөзин де, 1982 жылдагызына көрө, чик жок көп белетеп алгандар. Кажы ла тын малга орто тооло 4,8 центнерден азырал белетелген. 1982 жылда 3,35 центнерден белетелген.

Азырал белетеерин коллективный подрядла төзөгөн хозйстволор анчада ла жакшы једимдерге једип алдылар. «Ленинский наказ» колхозто Ю. Ш. Кучуковтын бригадазы планга үзеери төрт мун тонна силос белетеди. XXII партсјездтинг адыла адалган колхозто подрядла иштеген эки бригада өлөң эдер планы 114 процентке, сенаж ла моноазырал белетеерин 104 процентке, өлөңнин витаминдү кулурын эдерин 105 процентке бүдүрдилер.

Ишти текши једимдер аайынча төлөйтөн бригадно-звеньевой ээжиле төзөгөни мал өскүреринде база жакшы једимдерлү болуп туру.

«Путь Ильича» колхозто уй саарында коллективный подрядла 4 бригада иштеп јат. Олор өткөн жылда кажы ла уйдан орто тооло 1887 килограмманг сүт сааган, ол аймакта саап алганынан 164 килограммга көп. Нөк. Г. Е. Каткованын звенозы саап турган уйлардан кажызынан ла орто тооло 2117 килограмманг сүт сааган. «Путь Ильича» колхоз 1983 жылда государственного сүт табыштырар планы 114 процентке бүдүрген, заводко аткарган сүттин 67 проценти баштапкы сортло барды.

Ишти ле аш учун төлөөрин жаңы эп-сүмеле төзөгөнинин шылтуунда иштинг дисциплиназы тыгыды, технология јаранды, учындагы једим аайынча төлөөрининг учуры бийиктеди.

Јер ижинде наряд јокко иштеген звенолорго планы ажыра бүдүрген, чыгымдарды аstatканы учун 75 мун салковой, мал өскүреринде 34 мун салковой сый төлөлдү.

Је оныла коштой Кан-Оозы аймакта коллективный подрядла иштеерин таркадары јанынан төзөмөл лө јартамал-политический иште једикпес-тутактар барын партиянын обкомынын бюросы бу јуукта темдектеди.

Кезик башкараачылар ла специалисттер ишти жаңы, јаан тузалу эп-сүмеле төзөөрине јаан учур бербей тургандары билдирет. Темдектезе, «Путь к коммунизму» колхозто, «Јуртхозтехниканын», «Јуртхозхимиянын» биригүлеринде подрядла иштеп турган бир де коллектив эмдиге јетире төзөлбөгөн. «Путь Ленина» колхозто азырал белетеер эдип төзөлгөн 2 бригада јаскы кыра ижи божогон ло кийнинде јайра-

дылып калды. Ненин учун десе олардын ижине партком ло колхозтын правлениези ајару этпеген.

Кан-Оозы аймакта комсомолдордын ла јашөскүримнин коллективтери көп. Јаңыс ла мал өскүреринде, јер ижиндеги бригадаларда ла звенолордо иштеп турган улустын тал-ортозы — комсомолдор ло јашөскүрим. Је комсомолдын райкомы ненин де учун коллективный подрядла иштеерин таркадарында турушпай туру.

Бу јаан учурлу ишке «Путь Ленина», «Путь к коммунизму», XXII партсъездтин адыла адалган колхозтордын баштамы партийный ла комсомольский организациялары јаан кичеемел этпей јадылар. Оны јаңы эп-сүмеле иштеп баштаган коллективтерде партийный ла партийно-комсомольский группалар төзөлбөгөни керелейт.

Коллективный подрядка учурлалган көргүзүлү агитация — кычырулар плакаттар ас. Андый коллективтердин ортодо социалистический мөрөй төзөлбөгөн. Мөрөйдин итоторын канайда, качан көрөтөни јарталбаган.

Специалисттердин акту бойларынын творческий пландарында науканын ла озочыл ченемелдин једимдерин тузаланары айдылбайт. Подрядла иштеп турган коллективтерде учет коомой, экономисттердин ле бухгалтерлердин ортодо колбу јок болгоны јаңы эп-сүмени таркадарына каршузын јетирер.

Андай ла өскө дө једикпестер ле тутактар коллективный подрядла иштеерине көчөринде өскө дө аймактарда бар.

Партиянын обкомынын бюросы КПСС-тин райкомдорын, РАПО-лордын Советтерин, баштамы партийный, профсоюзный ла комсомольский организацияларды КПСС-тин Төс Комитединин «Колхозтордын ла совхозтордын ижинде коллективный подрядла иштеерин тузаланары јанынан төзөмөл ишти тыңыдары керегинде» 1983 јылда 10 марттагы јөбин бүдүрзин деп молјоды. Јуртхозяйственный производствоны ла оны јеткилдеп турган организацияларды ла предприятиялерди бригаданын подрядынын ээжилериле иштеерине көчүрер программаны бүдүрери јанынан төзөмөл лө јартамал-политический иштин кемин бийиктедер учурлу.

Коллективный подрядла иштейтен бригадаларды ла звенолорды төзөгөни ажыра ишти текши јарандырар, ишти башкарарын, нормалайтанын, иш учун төлөйтөнин кезем јарандыра, механизаторлордын ла мал ижинде иштеген улустын таскадузын ла билгин тыңыдарын кичеер.

Коллективный подрядла иштеп баштаган бригадаларга

ла звенолорго пландалган jakылталар берип турар, олоp иштин арбынын бийиктедерин, продукцияны эдерине чыгымдарды астадары jанынан социалистический молжулар аларын тoзoор. Бу коллективтерде иштеген улуска акча-jалды учындагы jедимдер ле кажы ла кижин иште турушкан улүзи ле кеми аайынча тoлoор.

Анчада ла бригадирлерди талдап тургузарына jaан ажару эдер. Олордын профессиональный таскадузын, экономический ле политический билгирлеринин кемин бийиктедер. Кажы ла коллективтин jүрүминде бригаданын совединин учурын бийиктедер.

Партиянын райкомдоры, баштамы партийный, профсоюзный ла комсомольский организациялар коллективный подрядла иштеп турган бригадаларда ла звенолордо тoзoмoл лo jартамал-политический ишти тoзoорине jaантайын ажару эдери керектү.

Бригадаларда партийный башкартуны тыгыдарга олоpдо партийный группалар тoзoор, олоpдын ижин коллективте иштеерге жарамыкту айалга jеткилдеерине, улустын иштеги эрчимин тыгыдарына, кажы ла ишчи пландалган jakылталарды ла бойына алган социалистический молжуларды бүдүрери ле ажыра бүдүрери учун каруулу болотонун бийиктедерине ууландыар.

Партийный организациялар көргүзүлү агитация, стенгазеттер ле жуучыл листоктор ажыра озочыл иштү бригадалардын ижинин jедимдерин, олоpдын эп-сүмезин таркадар, ишти коллективный подрядтын эп-аргаларыла тoзoгoни артыкту болгонун элбеде таркадар учурлу. Олоpдын ижин иштин арбынын бийиктедерине, продукцияны көптoдoрине, чындыйын жарандыарына, тузаланбаган аргаларды бедреп табарына, ишти башкарарына, дисциплинаны тыгыдарына кандый jaан jомoлтo эдип турганын чокым jедимдерин көргүскени ажыра jартап, айдып турары керектү деп, партиянын обкомынын бу сурак аайынча jобинде айдылды.

А. Т. ПАПИТОВТЫҢ ЗВЕНОЗЫНЫҢ ИЖИНЕН

Кан-Оозы аймакта ХХІ партсъездтин адыла адалган колхозто коллективный подрядла иштейтен эки звено тӱзӱлгӱн. Коллективтин члендеринин эткен ижи учун учындагы једимдер аайынча тӱлӱп јат. Јыл чыгара ологго ай сайын аванс акча берилет.

Ишти анайда тӱзӱгӱнининг шылтуунда кыралардын тӱжӱми бийиктеген. 1982 јылда Шарамшанка деп јаланда 583 центнер ӱлӱг ӱбоолоп алган болзо, 1983 јылда коллективный подрядла иштеп турган звенолор јер ижининг культуразын бийиктеди, јерди сугарып, тӱжӱмин јарандырала, 2485 центнер ӱлӱг ӱбоолоп алгандар.

Тӱжӱм 4,3 катап бийиктейле, кажы ла гектарда 41,3 центнерден болды. Боочы деп јерде 1982 јылда 174 центнер јуунадып ӱбоологон болзо, 1983 јылда кӱп лӱ жагыс јыл ӱзӱр ӱлӱгдӱрди колый ӱрендеп ӱскӱреле, 317 центнер ӱлӱг, 8895 центнер сенаж, 1200 центнер витаминдӱ ӱлӱг-кулур белетеген. Бу азыралды ӱлӱггӱ кӱчӱрзе, кажы ла гектардан 39 центнерден јуунадылган болор.

Коммунист Алексей Темчинович Папитов башкарып турган звенонын ижин алалы. Звено 1983 јылда ӱч кижилӱ тӱзӱлгӱн. Папитов А. Т. — звеньевой, Киндигов В. В. — моторист, Бильтеков Јелечи — ишмекчи (пензионер-коммунист).

Звеного Шарамшанкада 60 гектар кыра кӱстӱлгӱн, ДТ-75 трактор јер сугарар, ДДН-70 машина суу аттырар, СПП-59/80 машина, ӱлӱг чабар машина, ӱлӱг јуур ГВК-6 тырмууш берилген.

Колхозтын правлениезининг ле звенонын ортодо тургузылган договордо ологдын задачалары ла молјулары айдылган. Калганчы ӱч јылда јуунадылган тӱжӱмди орто тооло алганыла звеного ого берилген јерден кажы ла гектарда 23 центнерден ӱлӱг ӱскӱреле, бастыразы 1380 центнер ӱлӱг эдер план берилген. Продукция учун аккордно-сыйлап тӱлӱйтӱн технологический карта, хозрасчеттын јакылталары, канча салковойдон аванс беретени, учында тӱлӱйтӱни чокым ээжилер болуп јазалды.

Жаланда иш өдүп турган өйдө звеного учетчик, күйдүрер ле сүркүштеер немелер тартар кижжи кожулды деп договордо база айдылды.

Колхозтын агроном-мелиораторы иш канайда бүткенин, неден тутак болгонын бичийт, кем канча кире иштегенин, эткен ижин темдектейт.

Правление тургускан договор аайынча иш учун төлөйтөн текши фондтын 60 проценти ай сайын авансла төлөгөнни 110—132 салковойдон болуп турды.

Жаскыда кары кайылган, же бойы тон жердин кажы ла гектарын 300 килограммнан минеральный удобрение азырал жарандырган.

19 апрельде чык токтодорго уур тырмууштарла тырмаган. 21 майдан ала баштайла, 20 июньга жетире сугарган. Баштапкы сугарышта кажы ла гектарга 150 кубометр суу чыгымдалган онын кийинде үч сугарышта бир гектарга 250 кубометрден сууны 2,5 тонна аммиактын селитразыла колынтылап сугарган.

Июль айдын баштапкы күндерине өлөнди чабып баштайла, 11 июльдан ала 22 июльга жетире обоологон. Эдилген өлөнг ток азырал болотон чындыйыла баштапкы сорт болды.

Технологический карта аайынча пландалган иш учун 2260 салковой 38 акча төлөйтөни темдектелген. Бу акчадан болушкан ишмекчилерге төлөгөнни чыгара чотойло, артканын звенонын члендери үлешкендер.

Планга үзеери 1063 центнер продукция эдилген. Онын баазы 5300 салковой деп чотолгон, 20 проценти — 1060 салковойды үлежер эткен. Учундагы алышта, ай сайын аванстап алганынан башка, Папитов А. Т. 855 салк. 32 акча, Қиндиков В. В. — 462 салк., Бильтеков Ж. — 93 салк, 25 акча алган.

А. Т. Папитовтын звенозы иштеген кырада түжүм план аайынча 23 центнер болор ордына кажы ла гектарда 41 центнерден болды. Эмезе 1982 жылдагы түжүмнен 4,3 катап бийик болгон.

Звено наряд жоктон коллективный подрядла иштеген ченемел колхозто иштин арбынын чик жок бийиктедер, ишти чике төзөйлө, жер ижинин культуразын жарандырып, түжүмди бийиктедер, продукцияны көптөдөр аргалар барын көргүсти.

Иште бийик једимдери учун, пландалган јакылталарды ла социалистический молјуларды ажыра бүдүргени учун, иштерди бүдүрер өйди кыскартканы учун нөк. А. Т. Папитовтын звенозын 1983 јылдын итогторы аайынча колхозтын правлениези, парткомы, профсоюзтын ла комсомолдын комитеттери мактулу грамотала кайралдаткан, акчала сыйлаган.

Н. Чеканцева

АГИТАТОРГО, ПОЛИТИНФОРМАТОРГО,
ДОКЛАДЧИККЕ БОЛУШТУ

ТУУЛУ АЛТАЙ БЕШЖЫЛДЫКТЫН ТӨРТІНЧИ
ЖЫЛЫНДА

(Тоолор ло эдетен керектер)

Калганчы он жылда бистинг областьта капиталный строителство сүреен элбеген. Бүгүңги күнде Туулу Алтайда строителстводо эки трест, 15 ПМК, 15 СМУ ла участоктор туружып јат. Стройиндустриянын предприятиелери 40 мунг кубометр јуунтылу темирбетон, 22 мунг кубометр керамзитбетон, 37 мунг кубометр керамзит (сай-таш) эдер аргалу.

Строителството керектү машиналар ла механизмдер көптөди. Бүгүн областьта 80 кран, 116 экскаватор, 124 бульдозер, 15 скрепер ле строителството керектү өскө дө чүмдү техника көп. Турачак, Көксуу-Оозы, Шебалин, Ондой аймактарда јайгы өйдө иштеп, кирпич эдер заводтор тудулган. Городто строителство өткүрип турган предприятиелердин материално-технический ийдези тыңыды.

Подрядла строителство өткүрери элбеди. Өткөн жылда областьта өткөн строителстводо подрядла бүдүрген иш 80 процент болгон. Андый иштерди «Горно-Алтайсксуустрой», «Горно-Алтайскјуртстрой» тресттер, Горно-Алтайсктагы строительно-монтажный управление, агаш кичеер хозяйствонинг управлениези, «Связьстрой — 6», «Сибэлектросетьстрой» тресттердинг көчүп јүрер механизированный колонналары ла јангы төзөлгөн «Катунгэсстрой» управление бүдүрип јадылар.

Горно-Алтайский автономный областты экономический ле социальный јанынан там тыңыда өскүрери керегинде РСФСР-динг Министрлеринин Совединин јөбин јүрүмде бүдүрип, ишкүчиле јаткандардын коллективтери, ол тоодо строителство өткүрип турган организациялардын ла предприятиелердинг коллективтери, областтын партийный организациязы башкарганыла Туулу Алтайдын экономический ийдезин тыңыдары јанынан эрчимдү иштенип турулар.

Бешжылдыктын үчинчи жылында областтын экономический ийдезин тыңыдарына күч керектү промышленный предприятиялер бүделе, иштеп баштаган. Горно-Алтайск городто «Горно-Алтайскјуртстрой» тресттинг, субподрядный организациялардын строителдеринин ле монтажниктеринин эрчимдү ижиле бөс согор фабриканын јангы производственный ла бытовой туралары тудулала, технический јазалдар

кондырылды. Эмди жаңы тургузылган станокторды бийик арбынду иштеер эдип жазаары артты. Ол тушта фабриканын иштегкей коллективни албаты тузаланар товарларды көптөдөри жагынан олардын алдында турган задачаларды жеңүлү бүдүрерлер.

Городто калаш быжыраар заводты жагырта жазаар ла элбедер иш бүтти. Эмди кондитерский цехти учына жетире жазаары артты.

Өткөн, 1983 жылда областьтын электрификациясында элбек иштер бүткен. Горно-Алтайскта электросетьтин предприятиязинин ле «Сибэлектросетьстрой» тресттин ишчилери социалистический мөрөйдү тыгыдып, строительствону, 1982 жылдагызына көрө, эки катап элбеде, бастыразы 450 километр электролиния өткүрдилер. Электроэнергия Ондой, Кан-Оозы ла Көксуу-Оозы аймактарда койчылардын турлуларына жетти.

* * *

КПСС-тин Төс Комитединин май айдагы (1982 ж.) Пленумынын жөптөри аайынча областьтын журт хозяйствозынын материально-технический аргаларын тыгыдарына өткөн жылда 32 миллион салковойдон ажыра акча чыгымдалган. Онын шылтуунда общественный малдын тоозын көптөдөр лө продуктивнозун бийиктедер аргалар тыгыды. «Чойдогы», «Кызыл-Өзөктөги» совхозтордо ло Кош-Агаш аймакта Калининни адыла адалган колхозто уйлар өскүрер кажаандар ла өскө дө жагалдар тудулды.

Машинно-тракторный мастерской, 10,8 мун тонна силос белетеер бетондоп жазаган оролор, 16,2 мун тын кой турар жылу кажаандар, аш урар складтар, 1228 тонна минеральный удобрение корыыр складтар, 105 автомашина турар гаражтар, өскө дө объекттер бүткен.

* * *

Өткөн жылда областьтын ишкүчиле жаткандарын журтап жадар тураларла жеткилдеерине жаан ажару эдилди. Бастыразы 71 мун квадратный метр ичтү туралар тудулган. 1400 биле жаңы квартирага кирген.

Областьтын колхозторы ла совхозторы туралар тудары жагынан партиянын обкомынын якылтазын бүдүрдилер. Ол жагынан план-якылтаны Кан-Оозы аймак 40 катап, Көксуу-Оозы — 2,2 катап, Чой — 1,7 катап, Кош-Агаш — 1,6 катап, Улаган аймак — 1,4 катап ажыра бүдүрген. Улус журттаар туралар тудар якылтаны Шебалин, Турачак ла Ондой аймактар бүдүрген.

Эн көп квартираларды Амурдагы совхозтын ишмекчилери алдылар. Бу хозяйство 28 квартира тудуп бүдүрди. Чойдогы совхоз — 2,2, Эжегандагы — 19, Кебезендеги — 19, Кенгидеги совхоз 15, Байголдогы агаш кичеер комбинат 24 квартира тудуп бүдүргөн.

Өткөн жылда социально-бытовой объекттер тударына жаан ажару эдилди. Кан-Оозы аймакта Экинур журтта балдардын сады, Моты-Оозында жаңы школ, Кумир-Оозында Культураның туразы, Кош-Агашта Төбөлөр журтта ла Улаганда жаңы магазиндер, Шебалинде поликлиника, Ондойдо спортивный комплекс тудулды.

Коммунальный объекттер тудары жаранды. Горно-Алтайскта Коммунистический проспектинг база бир жаан участогы элбедилди, Кан-Оозы ла Турачак журттарда водопровод эки километрге узадылды. Кош-Агашта электросетьти жаңыртар план бүтти, оромдорды асфальттап баштаган.

1983 жылда јол јазаачылар јакшы иштенген. Чике-Таман кырды ажыра јол жаңырта јазалды. Чибит сууны кечире темирбетон күр салылды. Акташ — Улаган, Горно-Алтайск — Чой ортодо јолдорды јазаар иш оноң ары өткөн. Асфальттаган јолдордын узуны 330 километрге јетти.

Областьта строительство өткүрерине студенттердин строительный организациялары жаан јөмөлтө эдип турулар. Өткөн жылда олар 400 мунг салковойдын ижин бүдүрдилер.

* * *

Бу өдүп јаткан 1984 жылда — он биринчи бешјылдыктын төртинчи жылында строительдерге, предприетилерге, колхозторго ло совхозторго, јербойындагы хозяйственный ла совет органдарга жаңы жаан иштер бүдүрерге келишти.

Элден ле озо ажару электрификациянын оноң ары өткүрерине эдилер. Шак ла электрификация ажыра Туулу Алтайдын экономиказын тыңыда өскүрер, журт хозяйстводо, анчада ла мал өскүреринде электричествонын ийдезин уур иштерди механизировать эдер арга бар. Ого үзеери электричество одыар немелерди — одынды, бензинди, дизтопливаны көп чеберлеп алар арга берет. Қалганчы үч жылда оок электростанцияларды јоголтоло 52 мотористти јайымдаган, 1500 тонна дизтопливо чеберлелген.

Быјыл бийик напряжениелү электролиниялар эки ууламјыла областьтын күнчыгыжы ла түштүк-күнчыгыжы јаар өткүрилер. Веселая-Сейка — Кебезень ортодо электролиния өткүрилзе, Турачак аймакты бастыразын госуларствонын энергосистемазыла колбоштырар иш божоор.

Оңдой — Ийин ортодо 110 киловатт линия өткүрери пландалган. Ийин — Акташ ортодо электролиния өткүрүп баштаары темдектелген. Бу линия энергияны Улаган аймакка берер.

«Алтайјуртэлектросетьстрой» тресттин Горно-Алтайсктагы ПМК-зынын коллективинин алдына быжыл Көксуу-Оозы аймакта Петр Суховтын адыла адалган, ССР союзынын 60 жылдыгынын адыла адалган совхозторды, Түнгүр, Мульты, Устүги-Оймон јурттарды; Кан-Оозы аймакта Талица јуртты, Оңдой аймакта Ийин, Кулады јурттарды, XXIV партсъездтин адыла адалган колхозты, Шебалин аймакта Чамал јуртты, Майма аймакта Устиги-Карагуж јуртты электрифицировать эдер задача тургузылат.

* * *

Капитальный строительстводо быжыл улус јуртап јадар тураларды тударына алдындагы ла аайынча јаан ајару эдилер. Партиянын обкомынын јөби аайынча кажы ла совхоз, колхоз жылына 15—20 квартирадан тудар учурлу. Бу јакылтаны эмди тургуза јүк ле 12 хозяйство бүдүрет.

Быжыл јербойындагы Советтердин бюджетиде аайынча «Горно-Алтайскјуртстрой» трест Шебалиндеги аймакный больницыны, Оңдойдо аймакисполкомнын туразын бүдүре тудар. Турачакта аэропортты, Культуранын туразын, Көксуу-Оозындагы Культуранын туразын тударына берген акчаны тuzаланар учурлу.

Горно-Алтайскта бүдүре тудатан объекттер көп. Улус јуртап јадар тураларды бүдүре тударыла коштой, 1200 тонна маала ажын корыыр склад, тепловой ло электрический сеть, водопровод, аптека бүдери темдектелди. Городтын коммунальный хозяйствозынын материальный ийдезин тыгыдар керек.

Городтын строительдеринин алдында турган задача — жылдын ла 18—20 мун квадратный метрден ас эмес улус јуртаар туралар тудары.

Јурт јерлерде быжыл 500 квартира тудары пландалган. Уредүлү јангы жылга јетире Теленит-Сортогой, Јабаган јурттарда школдордын јангы туралары бүдер учурлу. Саратанда, Кырлыкта, Маймада балдардын јангы садтары иштеп баштаар. Белтирде, Экинурда, Боочыда јангы магазиндер ачылар.

Бу јуукта КПСС-тин обкомынын ла исполкомынын јөбинде областьта туш улус бойларына тура тударын элбедери јанынан аймактарга јакылта берилген. Строительствотого госу-

дарство өдүшкө акча берер. Бойына тура тударга күүнзеген улуска садунунг организациялары ажыра агаш, строительный материалдар садылар. Бу ишти журт Советтер бойынын шинжүзінде тудары керектү.

* * *

1984 жылда асфальттаган жолдор 45 километрге узаар, 368 километр жолдор жазалар. Чойдо ло Маймада асфальт-бетон жазаар заводтор иштеп баштаар. Горно-Алтайск — Чой, Акташ — Улаган ортодо жолдорды, Чуйдын трагын жазаар иштер оног ары өдөр. Быжыл колхозтор ло совхозтор бойларынын жолдорын жазаар ишти элбедери темдектелген.

Автотранспортты жарандыраар иш өдөр. Городто «Транс-журтхозтехниканын» 400 автомобиль турар гаражы тудулар.

Облпотребсоюзтын 250 автомобили турар автобазанын тудары башталар. «Журтхозавтотранстын» материальный базаны тыгыыр.

Автотранспорт астамду иштеери көп нургуны областьтын автохозяйстволорында заправочный станциялардын ла нефтебазалардын ижинен камаанду.

Күйдүрер немелерди чеберлеер ле кымакайлаар амаду-ла бу бешжылдыкта бастыра колхозтордо ло совхозтордо, агашпромхозтордо типовый нефтебазалар ла заправочный станциялар тудары пландалган. Быжылгы жылда автозаправочный станциялар «Саратандагы», «Чолушмандагы» совхозтордо, Кош-Агаш аймакта Лениннин адыла адалган колхозто бүделе, иштеп баштаары темдектелген.

* * *

Жер сугарар ла састарды кургадар иштер тебүлү өдөри темдектелген. «Горно-Алтайсксуустрой трест быжыл 1403 гектар кырларды сугаттаар, 40 мунг гектар жерлерди сууландыраар ла 125 гектар сас жерлерди кургадар жазалдар эдип бүдүрери, 6,6 мунг гектар жерде культуртехнический иш бүдүрери, 136 километр водопровод өткүрери пландалган.

Бир миллион салковойдон ажыра акча связьтын объекттерин тударына чыгымдалар. «Ийиндеги», «Паспаулдагы» ла «Маймадагы совхозтордо хозяйствонун ичбойында телефон өткүрилер.

Горно-Алтайск городто телевидениенин ретрансляционный станциязы, Шебалинде связьтын узели, Кош-Агашта связьтин узели тудулар. «Экран системанын 17 жагы телевизионный ретрансляторлары тудулар. Улаганда ла Чойдо телефоннын автоматический станциялары иштеп баштаар.

* * *

Откөн жылда Кадын сууда гирдоэлектростанция тудатан жаңы жаан организация — «Красноярскгэсстрой» биригүнин баштапкы организациязы иштеп баштаган. 1983 жылда бу организация жарым миллион салковойдын ижин бүдүрди.

Бүгүңги күнде онын төс задачазы — түрген тебүле производственный (жолдор, складтар, базалар тудары, электролиниялар өткүрери) ле социальный объекттер (улус журтаар туралар, балдардын учреждениелери, магазиндер, столовыйлар) тудуп бүдүрери, 1985 жылдан ала Кадындагы ГЭС-ти көнү тудуп баштаарга керектү строительдерди белетеери.

Бүгүңги күнде жылына 80 мун квадратный метр туралар тудатан завод проектелип јат. Бу заводты быјылгы жылдын баштапкы жарымында иштедип баштаар арга бар. Завод иштейле, улус журтаар туралар көп тудулза, строительдерди јууп алар арга бар. Ишке суранып турган улус көптөди.

Бу жаан стройкада Туулу Алтайдын комсомолы социалистический мөрөй баштаган болзо, јакшы болор эди деп, ГЭС-тин дирекциязы шүүп туру.

Быјылгы жылда бистин областьта строительстводо иштердин программазы элбек. Је ол иштерди јенүлү бүдүргедий аргалар јеткил. КПСС-тин Төс Комитединин декабрь айдагы (1983 ј.) Пленумында строительстводо иштерди төзөөрине ле башкараарына ийде-күчтерди ле акчаны элден озо бүдетен объекттерге ууландыраары керектү деп айдылган.

Хозяйстволордын башкараачылары, профсоюзтын организациялары строительстводо иштеп турган улустын иштернер айалгазын ла јадын-јүрүмин јарандыраар учурлу. Мында ол јанынан једикпес-тутактар барын темдектеер керек. Кезик аймактар строительстводо иштейтен улусты бойында белетеерин кичеибей јадылар. Колхозтор ло совхозтор профтехучилищелерге улус ийгилебейт.

Кажы ла совхозто ло колхозто бойынын тын строительный организациязы болор, оны аргалу болзо бийик строительный үредүлү специалист башкараары керектү. Андый аргалар табылар. Хозяйстволор бойларынан стипендия төлөп, техникумдарда ла институттарда специалисттер белетеп аларга јараар.

*(1984 ј. 1-кы мартта чыккан «Звезда
Алтая» газеттен көчүрилген).*

ЈАНҒЫ НЕКЕЛТЕЛЕРДИҢ КЕМИНЕ

Партияның XXVI съездинде, КПСС-тин Төс Комитединин Пленумдарында ла идеологический сурактар аайынча Төс Комитеттин жөптөринде бистин жүрүмисте литература-нын ла искусствонун учуры јаанап турганы керегинде көп лө чокум айдылган. «Совет албатынын культуразынын ке-ми бийиктегени сайын улустын сагыш-шүүлтезине иску-ствонун камааны там ла тыгып турганын бис көрүп јадыс. Анайда искусство эл-жоннын жүрүмине эрчимдү кирижер ар-галары көптөйт. Оныла кожо литературанын ла искусство-нын ишчилери бойынын колында бар тын аргаларды алба-тынын керегине, коммунизмнин керегине тузаланары ке-ректү боло берди» деп, КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 j.) Пленумында айдылган.

Литература ла искусство бүгүңги совет кижинин ду-ховный жүрүмине кыйалта јоктон керектү боло берди. Онын учун олардын идеологический ууламјыларына партия не-келтени тыгытты.

КПСС-тин Төс Комитединин февраль айдагы (1984 j.) Пленумынын материалдарыла, Пленумда партиянын Төс Комитединин Генеральный качызынын нөкөр Константин Устинович Черненконын куучыныла танышканы литерату-ранын ла искусствонун ишчилеринин, бичиичилердин ал-дына творческий шүүп көргөдий, бойынын јайалтазын көр-гүскедий сурактар тургусты.

Албаты-хозяйствонун кажы ла бөлүгинде, предприятие-лерде, колхозтордо ло совхозтордо ишти астамду эдетен, иштин арбынын бийиктедетен, продукциянын чыңдыйын јарандыратан үзеери аргалар бар. Улустын жүрүми ле ижи ажыра ол аргаларды көргүзетени — литературанын ла ис-кусствонун ишчилеринин, журналисттердин бүгүңги күнде-ги задачазы.

Бистин орооныстын жүрүминде творческий интеллиген-ция эрчимдү турушпаганча бир де иш өтпөй јат. Бичиичи-лер, журналисттер, искусствонун ла культуранын ишчиле-ри СССР-дин Верховный Соведине выборлор өткүрерине белетенер иштерде, школдо үредүни јангырта төзөөри кере-

гинде КПСС-тин Төс Комитединин проегин шүүжеринде эрчимдү туруштылар. Творческий организациялар школдо литератураны үрөткени, үрөчктердин эстетический таскадузын элбеткени жаңы өзүп чыдап јаткан јит үйени јакшы кылык-јаңду эдип тазыктырып чыдадарына јөмөлтө эдери керектү.

Бүгүңги күнде телекейде эки башка общественно-политический системаның — социализмниң ле капитализмниң ортодо идеологический тартыжу анчада ла курчый берген, империализм социализмниң најылык ороондорына удурлаштыра психологический јууны тыңыткан айалгада бистин литератураның ла искусствоның ишчилеринин алдында јаан учурлу задачалар тура берди. Ол јанынан Туулу Алтайда литератураның ла искусствоның ишчилеринин бу јуукта өткөн јуунында јаан куучын болды.

Бистин бичиичилер ле журналисттер, культураның ла искусствоның ишчилери Коммунистический партияның ла Совет государствоның политиказын јартап таркадар, совет јүрүм ле бистин улустың моральный ээжилери капитал бийлеген ороондордо јүрүмнен, буржуазияның моралинен чик јок артыкту болгонын көргүзер учурлу. Бу задачаны јүрүмде бүдүрерине Туулу Алтайдын литераторлары бойынын ижин учурлап турулар.

Бистин областьта литература ла искусство јетенинчи ле сегизенинчи јылдарда јакшы једимдерге једип алганын, олар Туулу Алтайдын эл-јонынын јүрүминде там ла эрчимдү туружа бергенин темдектеерге јараар. Литературада ла искусстводо калганчы өйдө эдилген произведениелер идеологический иштин тың једимдү ле өдүмдү аргаларына кожулды.

Бу јылдарда областьтын национальный драмтеатры бойынын ижин жаңыдан баштады. Јурукчылардын ижинде керектер ондолды. Алтай литература там јаранып, өңжий берди. Онын једимдери 1982 јылда Москвада алтай литератураның Күндеринде көргүзилди, КПСС-тин Төс Комитединде ле төс газеттерде темдектелди. Ол ок јыл Туулу Алтайдын литературазынын ла искусствозынын Күндери Башкир АССР-де јаан једимдү өтти. Бастыра бу керектер алтай албатынын калганчы өйдөги духовный өзүминин ле Туулу Алтайдын литературазынын ла искусствозынын једимдеринин көрүзи болуп өдөлө, келер өйдө там тыңыда јаранып өзөтөн ууламјыларды темдектеди.

Алтай албатыда художественный культураның јайалта-

зы элбек болгоны совет жаңынын жылдарынын туркунына Туулу Алтайда литературанын ла искусствонун өзүп келген жолунан көрүнөт.

Туулу Алтайда СССР-дин бичиичилеринин Союзынын члендеринин тоозы жирмеге жеде берди. Бичиичилердин организациясына художественный жайалталу жашөскүрим кожулып турганы жакшы. Же бичиичилердин тоозы өскөниле коштой кыйалтазы жоктон бийик чындылдуу произведение-лер көптөөри керектү.

КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ж.) Пленумында художественный чындылы уян, идейный кеми жабыс произведение-лер кепке базылып чыгып турганы тем-дектелген. Олордо жадын-жүрүмнин жедикпес-тутактарына комыдап, кунугып жүрген улус көргүзүлөт, ол произведение-лерде көргүзүлгени совет жүрүмде болуп турган улу жаан керектерле колбузы жок деп айдылган. Андый произведение-лер алтай литературада база учурайт. Кезик үлгерлерде, тууларында, куучындарда бүгүнкү жүрүм калай көргүзүлөт, текши кычырулар эмезе чөрчөктөрдө бар кей-кебезин жүрүм-лө түндөштирилөт.

Областын бичиичилеринин, культуранын ла искусствонун ишчилеринин жуунында алтай литературада мынан ары ондый жедикпестерди жоголторын шүүшкөн. Бичиичилер бой-лорынын произведение-леринде жакшы кылык-жандуу жинт совет кижини, онын өскө улуска жозок болгодый жүрүмин ле ижин көргүзөр керек. Алтай жинт кычыраачылар эмдиги өйдө-дөги кижин кандый болотонун, онын кебер-бүдүмин, сагыш-шүүлтезин көргүскөн бичиктер сакып жадылар.

Жинт улуска социализмдеги жүрүмде, коммунизмнин моральный ээжи-жаңына жарамыктуу эстетический ле художественный билгирлер берери — бүгүнкү күнде идеологический фронтто литературанын ла искусствонун ишчилери бүдүрөтөн жаан учурлу иш болуп жат.

Туулу Алтайдын бичиичилери, анчада ла проза бичип тургандары, көп нургунында журт жердеги жүрүмди көргүзөргө амадап жадылар. Анда жаман жок. Бистин областын улузынын жебрен өйлөрдөн бери эткен кереги — мал өскүрериле колбулу иштер. Же ол ок өйдө алтай литературада Туулу Алтайдын ишмекчи классы керегинде, инженерлер, врачтар, интеллигенция керегинде идейный бийик кеминде бичилген произведение-лер жок. Ол Туулу Алтайда бичиичилердин организациясынын ижинде жедикпестердин бирүзи.

Озогы жүрүмде болгон кезик керектерди ле ээжи-жангдарды өткүрө мактап көргүскени жастыра бололо, керектин классовой учурын булгаштырып жат. Литературада андый жастыраларды болдыртпаска кепке базылып чыгып турган произведениелердин рукописьтерин ажындыра ончо жанынан шүүжип, идейный кемине некелтени тыгыдары керектү. Оныла коштой творческий интеллигенциянын текши үредүзин бийиктедерине, политический билгирин тереңжидерине ажару тыгыыр учурлу.

Художественный культура марксизм-ленинизмнин үредүзине төзөлгөнүп, ичкери көндүгөр, өзүп жаранар аргалу. Онын учун литературанын ла искусствонун ишчилерин идейно-политический жанынан тазыктылары күнүн-сайын керектү. Олордын кажызы ла бойынын ижинде идейно-художественный тутактарды жоголторы жанынан кичеенер учурлу.

Литературанын ла искусствонун ишчилеринин политический үредүзине ажаруны тыгыдар, олордын профессиональный таскадузынын кемин бийиктедер керек. Ол жанынан баштамы партийный организациялар, партиянын райкомдоры ла горкомы кичеенер учурлу.

Бистин партия албаты-калыктын ортозынан художественный иштенерге жайалталу улусты — бичиичилерди, үлгерчилерди, модорчыларды, кожончыларды, журукчыларды, чүмдеп узанаачыларды табарына, олордын иштерине жаан ажару эдип туру.

Литературанын ла искусствонун идейный кеми жаантайын партиянын ажарузында. Олордын өзүми албатынын жылбүлерин жеткилдеер учурлу. Художественный творчествого тын камаанын марксистско-ленинский критика жетирип жат. Критика — тын өзүмдү социализмнин обществозында художественный культураны чике жолло өскүрип апаратан арга деп, КПСС-тин июнь айдагы (1983 ж.) Пленумында айдылган.

Калганчы жылдарда газеттер ле радио ажыра литературно-художественный критика бир эмеш тыгыганын темдектеер керек. Ле андый да болзо, критиканын кеми бүгүнгү күндеги партиянын некелтелерин жеткилдебей туру. Кезик критический статьялар калай, көп текши сөстөрлү, једикпестутактар, олордын шылтактары чокумдалбаган болгоны учурайт. Кезик авторлордын, анчада ла жаңы бичип баштаган јииттерди өткүрө мактаганынан, бичиичинин бойына да, алтай литературага да туза бербей жат.

Кезик бичиичилер оларды статьяда эмезе кычыраачылардын жуундарында једикпес-тутактарын айдып критикалаганын ајаруга албай, каа-јаа учуралда ачынып, өөркөп туратаны база бар. Ол јастыра деп айдар керек.

Алтай бичиичилердин ижинде једикпес-тутактар бар да болзо, Туулу Алтайда олардын организациязынын тоомјызы там ла бийиктеп туру. Бичиичилер Туулу Алтайдын духовный культуразынын баштаачы јеринде туруп јат. Областьтын кычыраачылары бистин бичиичилерден эмдиги јүрүмди көргүскен јангы јакшынак произведениелер сакып турулар.

И. Белеков,
КПСС-тин обкомынын
инструкторы

ОНЫН АТ-НЕРЕЗИ КАЧАН ДА УНДЫЛБАС

Совет Союзтың албатыларының најылыгы гитлеровский Германияга удурлажа Ада-Төрөл учун Улу јууда кату ченелте өткөн. Бистин орооннын албатылары ол ченелтени ак-чек өдүп чыккан. Билбес јанынан кенейте СССР-ди јуулап келзе, көп нацияларлу ла ук албатыларлу совет государство јемирилип, јайрадыла берерине фашисттер иженгенинен эш-неме болбоды. Сүүген Төрөлинин јайымы учун улу орус албатыла кожо бистин орооныстың бастыра национальностыторының улузы јуулашкан.

Ада-Төрөл учун Улу јуунын өйинде ат-нерелү јуулашкандары учун Совет Союзтың Геройының ады адалган улустың ортодо — 8160 орус, 2069 украин, 309 белорус, 161 татар, 108 еврей, 96 казах, 90 грузин, 90 армян, 69 узбек, 61 мордва, 44 чуваш, 43 азербайджан, 39 башкир, 32 осетин, 18 марий, 18 туркмен, 15 литовец, 14 таджик, 13 латыш, 12 киргиз, 10 коми, 10 удмурт, 9 эстон, 9 карел, 8 калмык, 7 кабардин, 6 адыгей, 5 абхаз, 3 якут, ла өскө дө национальносту улус.

Совет Союзтың он бир мун Геройының ортодо алтай укту төрт кижии бар. Олор: Алтайский крайда Солтонский районног барган Дмитрий Камзараков, Красногорский районног — Илья Осипов, Туулу Алтайда Кан-Оозы аймактаг — Тимрей Казаков ло Чой аймактаг — Семен Тартыков.

Је олор керегинде көп улус билбес. Бу статьяда бис алтай геройлордын бирүзи — Дмитрий Камзараков керегинде айдып берерге турус.

Камзараков Дмитрийдин билези эмди ле Бийскте јуртап јат. Уйи — Ксения Богдаевна ла кызы Лида өбөгөнинин ле адазының јүрүми керегинде куучындап бердилер.

Дмитрийдин таадазы Каланак деп куманды кижинин адыла Солтонский райондо деремне адалган. Адазы Касим (Константин) Каланакевич ле энези Каранак јокту улус јаңыс атту, бир уйлу јуртаган. Совет јан турган экинчи јылда уулы Дмитрий чыккан.

Одузынчы јылдарда ада-энези «Мураш» деп колхозко

киргендер. Јиит Дмитрий баштап кладовщик бололо, ошон бригадир болуп иштеди. Жакшы једип келерде, коштойында Елей јурттан куманды кысты — Ксенияны алала, айылду болгон. Кызы Лида чыккан кийинде удабай, 1939 жылда Дмитрий черүге атанган.

Баштапкы ла күннен ала Дмитрий черүде кичеенип үренген, јуучыл ла политический билгирлер аларында јакшы једимдерлү болгон. 1940 жылда оны комсомолго алган.

Эн артык кызылчерүчилерди командование бир жылдын бажында отпускага ийип туратан. Је ол өйдө телекейде ай-алга кату ла чочыдулу болды. Советтер ороонынын күнчыгыштагы ла күнбадыштагы гранында јуу башталар јеткер тыный берген. 1940 жылда јайгыда ийген письмодо кызылчерүчи Дмитрий Камзараков «Мени быјыл отпускага барар деп сакубагар. Телекейде айалга коомойын слер бойыгар билеп јадыгар» деп бичиген. 1941 жылда јайгыда јуу башталган.

Ол өйдө Камзараков күнчыгышта турган. Сентябрь айда дезе, онын турган дивизиязын фронтко ийгендер. Дмитрий Камзараков өштүле эрчимдү јуулашты. Эки јарым жылдын туркунына үч катап шыркалаткан. Госпитальда эмденип јазылала, ол ло тарый ойто фронтко атанып турган. Баштапкы ла јуулардын бирүзинде оны «За отвагу» медальла кайралдагандар.

Дмитрий Камзараков 1941 жылда Москваны, 1942 жылда Сталинградты корулаган. 1943 жылда Курсктын јанындагы јуу-согушта Днепр сууны кечер јууда турушкан.

1944 жылда јайгыда старший сержант Дмитрий Камзараков 3-чи Белорусский фронтто 222-чи Смоленский дивизияда, 757-чи стрелковый полкта взводтын командиринин болушчызы болуп, Белоруссияда немецкий фашисттердин «Центр» деп адалган черүлерин оодо соккон јууларда турушкан.

1944 жылда Белоруссиядагы јууга Совет черүнин командованиези сүреен јакшы белетенген. Верховный Главнокомандованиенин ставказы өштүнин фронтын үзе соготон јерге анчада ла тын ийделү јуулажар техника, көп черү јууган, пехота, артиллерия ла авиация өмөлөжөрине јаан ајару эткен. Политоргандар частьтарда, анчада ла батальондордо, ротада ла взводто јартамал-политический ишти тынхыткандар. Коммунисттер ле командирлер атакага өскө јуучылдарды көдүрер ле баштап барар јакару алдылар. Белоруссияда Совет Черүнин фронтторынын табарузына

јөмөлтө эдер јакаруны партизандардын штабтары алгандар.

Ада-Төрөл учун Улу јуу башталган күннин үчинчи жылдыгына Совет черүлер өштүгө ичкери табару эдерге белен болдылар. 1944 жылда 22 июньга барган түнде «Совет Союзтын Ада-Төрөл учун Улу јуунын үч жылы» деп адалган политический јаан учурлу бичик радио ажыра јарлалган. 22 июньда эртен тура ол документ Москвада чыгып турган төс газеттерде ле фронттордогы газеттерде јарлалган.

Бу исторический учурлу документте фашист-олјочыларга удурлаштыра совет улустын ат-нерелү тартыжузынын јуучыл ла политический итогторы айдылды. Комсомолец Камзараков, өскө јуучылдар чылап ок, ол документте айдылган партиянын кычырузына каруу эдип, Белоруссияны, Прибалтиканы, өштү удурумга колдомдоп алган өскө дө совет јерлерди түрген јайымдаарга күүнзеп турды.

23 июньда артиллериядан тын аткылаган, кейдег бомбалаган соңында 3-чи Белорусский фронттын черүлери табару эдип баштаган. Днепрге баратан јолдо, Могилев городтын күнчыгыжында Проня суунын он јараттарын өштү тын корулап турган. Јуу башталарда взводтын командири корогон. Онын ордына командир эдип старший сержант Дмитрий Камзараковты тургускандар. Онын командованиезиле взвод Проня сууны элдег озо кечкен. Онон ары атпалду сабактарды кезерге, миналарлу јаланды өдөргө келишкен.

Взводтын командири, комсомолец Камзараков билгир ле эпчил командир, јалтанарын билбес јуучыл болгонын көргүсти. Камзараковтын взводы өштүнин черүлери коруланган траншеяны колдомдоп јуулап алган. Взводтын командири Камзараков өштүнин беш солдадын штыкла кадап өлтүрген. Бу јууда взвод јүске шыдар гитлеровецтерди өлтүрген, көп солдаттарды пленге алган.

Өштү Совет черүлердин табарузын канайып та токтодып болбогон. Камзараковтын взводы Днепрди кечкен, Могилев, Быхов городторды ла Белоруссиянын өскө дө городторын ла јурттарын јайымдаарында турушкан. Минскти јайымдаган јууда совет черүлер өштүнин көп мун тоолу солдаттары ла офицерлерин пленге алган.

Белоруссияны јайымдаарга пленге алган 57 мун солдат ла офицер 1944 жылда 17 июльда Москванын оромдорыла өткөн. Колоннаны азыйда бистин Төрөлистин төс городын јенүчилер болуп кирерге амадаган генералдар баштагандар. Олор онон озо, чындап та, Европанын ороондорынын

Голландиянын, Бельгиянын, Франциянын, Польшанын, Норвегиянын, Даниянын, Чехословакиянын, Югославиянын төс городторыла јенүчилердин колонназында өткөндөр. Эмди Совет Союзтын јеринде оодо соктыртып јендиртеле, СССР-дин төс городынын — Москванын оромдорыла пленделген генералдар ла офицерлер болуп өткүледи. Олордын ортодо алтай уул Дмитрий Камзараковтын взводынын јуучылдары пленге алгандары база бар.

Минскти јайымдаган јуунын кийинде алтай јеринен барган ат-нерелү јуучылга — Дмитрий Камзараковко старшинанын ады берилген. Јалтанбас командирди экинчи ротанын старшиназы эдип көстөп тургускандар. Ол күннен ала Дмитрий јуучылдарды ок-тарыла, кийимле, аш-курсакла јеткилдеери јанынан ротанын командиринин эн јуук болушчызы боло берди. Ол ок өйдө старшина Камзараков рота өткүрген бастыра јууларда бойы кожо турушкан.

Витебск, Бобруйск ла Минск городтордын јанында фашисттердин черүлерин јуулап оодо соккон кийинде совет черүнин командованиези бастыра Белоруссияны, Прибалтиканы олјочылардан арчыйла, Польшаны јайымдаар заданы бүдүрип баштаган.

Учинчи Белорусский фронтко Литовский СССР-дин төс городында — Вильнюста турган өштүнүн черүлерин оодо соголо, Неман сууны кечип, сол јарадында туруп алатан јакару берилген. Бу заданы совет јуучылдар јенүлү бүдүргендер. 15 июльда үчинчи Белорусский фронттын черүлери өштүле јуулажып, 200 километр өдөлө, Вильнюсты јайымдаган, Неманды кечип алган. Алтай јеринен барган Камзараков турган 757-чи стрелковый полк ат-нерелү јуулашканы учун «Неманский» деп адалган. Бу јууларда совет черүлерле кожо турушкан Франциянын «Нормандия» деп авиапункт база «Неманский» деп адалды.

Немецкий черүлердин командованиези совет черүлердин табарузын токтодып аларга тын кичеенген. Күнчыгыш фронттын өскө јерлеринен, анайда ок Күнбадыш Европандан черүлер экелди. Кезик јурттарды ла городторды бистин черүлерге эки-үч катаптан јайымдаарга келишкен. Анайда Литвада Вилкавишкис городты эки катап јайымдаган. 20 августта бистин черү бу городты јайымдаган. Онон 22 августта өштү табару эдерде, бистин черүлерге городтон чыгарга келишкен. 23 августта бу јаан эмес городты база катап јайымдаган. Је бу јенүде совет черүнин көп јуучылдары корогон. Олордын тоозында алтай укту

уул, ротанын старшинасы Дмитрий Камзараков өлгөн. Ол тушта ого Совет Союзтын Геройынын ат-нерези адалганы керегинде бойы да, өскө дө нөкөрлөри билбегендер.

Жаңыс ла Ада-Төрөл учун Улу жуунын кийинде геройдын билези онын ат-нерелү жуулашканы керегинде уккан. 1949 жылда 30 апрельде СССР-дин Верховный Советтин Президиумынын Председатели Н. М. Шверник геройдын үйине грамотаны ийип тура, бичиген:

«Күндүлү Ксения Богдаевна!

Слердин өбөөнигер старший сержант Камзараков Дмитрий Константинович Совет Төрөли учун жууларда жалтанбастын өлүмиле корогоны керегинде Совет черүнин командованиезинен жетирү келди.

Немецкий олжочыларла удурлажа ат-нерелү жуулашканы учун слердин өбөгөнигерге Камзараков Дмитрий Константиновичке СССР-дин Верховный Советтин Президиумы 1945 жылда 24 марттагы Указыла эн бийик кайрал — Совет Союзтын Геройынын ат-нерезин адады.

Слердин өбөгөнигерге Совет Союзтын Геройынын ат-нерезин адаганы керегинде СССР-дин Верховный Советтин Президиумынын грамотазын Слерге ийип турум. Дмитрий Константинович Камзараков ат-нерелү жуулашканын бистин албаты качаннын качанга ундыбас».

Дмитрий Константинович Женүнин күнин уткыырга, төрөл Алтайна үйине ле кызына туштажарга келишпеген. Же онын ат-нерези ундылбаган. Онын сүр-портреди «Албатынын жүрегинде үргүлжиге» арткан деп, кееркеде чүмделген книгеде өскө геройлордын сүр-портреттериле кожо. Бу книгени Ада-Төрөл учун Улу жууда Совет Союзтын женүзинин 30 жылдыгына учурлай Белоруссиянын издательствозы кепке базып чыгарган. Книгеде Белоруссиянын ла өскө дө республикалардын Белорусский СССР-ди немецко-фашистский олжочылардан жайымдаары учун ат-нерелү жуулашканы учун Совет Союзтын Геройы адалган эки мунга шыдар кижинин сүр-портреттери ле кыска биографиялары жарлалган.

Совет Союзтын Геройы Дмитрий Константинович Камзараковко Литванын Вилкавишкис городында памятник тургузылган. Мында жылдын ла, Женүнин күнинде көп улус жуулала, немецко-фашистский олжочыларла жуу-согуштарда өлгөн совет жуучылдарды эске алынарга жуулгылайт, сөөк жууган жерлерге чечектер салгылайт.

Алтай жеринен барып, фашисттерле ат-нерелү жуулажа-ла, бойынын Төрөлинин жайымы учун жүрүмин берген Дмит-

рий Константинович Камзараковтын ады-жолы албатынын керезинде үргүлжиге артар. Онын ат-нерезин Белоруссия, бастыра совет улус билер. Геройлор качан да өлбөс. Олордын ат-нерези оромдордын, школдордын, пионерлердин дружиналарында, музейлерде, искусствонун произведение-леринде арткан. Олор бистин керектеристе жүрүп жадылар.

С. ПАХАЕВ,
исторический наукалардын кандидады

НАУЧНО-АТЕИСТИЧЕСКИЙ ПРОПАГАНДАНЫНГ ЗАДАЧАЛАРЫ

Совет Союзтын өштүлери бистинг ороонго, социализмге удурлажа өткүрип турган идеологический тартыжуда бастыра аргаларды, ол тоодо кудай жагын тузаланып турулар. КПСС-тинг Төс Комитедининг июнь айдагы (1983 j.) Плену-мында «империализмнинг идеологический иш өткүрип турган көп тоолу организациялары ла учреждениелери улус кудай жагын жагдаганына жөмөлтө эдип, ого Совет жагды жаман көрөтөн, националистический ууламжы берип жадылар» деп айдылган.

Церквени империализм Совет Союзка удурлажа баштаган психологический жууда тузаланарга амадаганын церквенин ишчилерининг ле кудай жагын жагдаган улустын көп нургуны жөмөбөй дө турза, Орус православный церквенин өткүрип турган ижин ажару жокко арттырарга жарабас.

Ненинг учун дезе 1988 жылда Орус жеринде христианство башталганынан ала бир мунг жыл толуп турганыла колбой, гран ары жагында коммунизмге удурлажа тартышкан организациялар, анайда ок орус, православный церкве, христиан мүргүүлдинг СССР-деги өскө дө биригүлери мүргүүлдинг пропагандазын кезем элбедип ийдилер. Совет жагнын өштүлери бу иш ажыра Россиянынг историязын булгап, бойларынын үредүзине жарамыкту эдип көргүзеле, улустын күүнин Совет жагнан, социализмнен жагдырарга күүренгилейт.

Орус православный церквенин башкараачылары — онын «агару синоды» — 1980 жылда патриарх Пименге баштаткан агылу юбилейный комиссия төзөгөн. 1981 жылда бу комиссиянынг агылу президиумы, юбилейди белетейтен жети группа төзөлдү.

Орус православный церкве юбилейди өткүрерде өскө амадуларла коштой, телекейде ле бистинг ороондо бойынын тоомжызын бийиктедип аларга кичеенет.

Юбилейге белетенген өйдө церкве өткүрип турган бастыра иштерде, мүргүүлде орус православный церквенинг учурын мактаары темдектелген. Олор орооннынг историязында бастыра жаан учурлу керектерди христианствонунг салтары деп айдып турулар. Оны орус православный церкве Кушко-

водогы јуу-согуштын 600 жылдыгын, Бородинодогы јуу-согуштын 170 жылдыгын, совет албаты Ада-Төрөл учун Улу јууда јенгенин 35 жылдыгын, немецко-фашистский олјочыларды Москванын јанында оодо сокконынын 40 жылдыгын темдектегендери керелейт.

Орус православный церквенин башкартузы юбилейге белетенер иште христиандардын бистин ороондогы, анайда ок гран ары јанындагы биригүлерин кожо туруштырарга албаданат.

Кудай јаңынын бир канча научный туштажулар, симпозиумдар, семинарлар ла конференциялар өткүретени пландалган, олардо церквенин историязы јанынан специалисттер туружар.

Орус јеринде христианство башталганын ла орооннын социально-политический ле культурный өзүмине онын учурын церквенин үредүзи мынайда јартап јат: «Орус јеринде улусты кресттегени кудайдын күүн-табыла эдилген агару керек; албаты кудай јаңын јараткан; христианство, церкве орус ла өскө дө албатылардын государственный јаңы тыныгырына, культуразы өнжиирине јөмөлтө эткен; церкве јаантайын албатыла кожо болгон, базынчыктаткан улуска болушкан; православие озогы да өйдө, эмди де эл-јоннын јүрүминде јакшы иш эдип јат».

Юбилейле колбой Орус православный церквенин ижитынганы онын јаңыс ла историязына эмес, је анайда ок эмдиги ижине јилбүни ле ајаруны тыгыдарына ууланган. Олор юбилейди тузаланып, кудай јаңына бүдүп турган улусты көптөдөргө, идейный көрүм-шүүлтези тайыс улусты, анчадала ла јашөскүримди бойына тартып аларга амадап јадылар.

Орус јеринде христианство башталганынын мун жылдыгын темдектеерге гран ары јанында бистин ороонго өштү контрреволюционный ийделер, орооннон ырбап качып баргандар база белетенгилейт. Гран ары јанындагы орус церквенин синады юбилейге белетенер комиссияны 1977 жылда төзөйлө, кажы ла квартал сайын «Орныгары» деп журнал чыгарып туру.

Журналда бистин Төрөлистин историязы булгаштыра, СССР-де мүргүүлдин ле церквенин айалгазы, кудай јаңы керегинде Совет государствонын закондоры јастыра көргүзилет. Журналда бистин орооннон ырбап барган јүзүн-јүкпүр качкындардын статьялары јарлалат. Бу церковно-политический организация юбилейге белетенген иштердин

тоозында эткен кереги — II Николай каанды ла онын балдарын, гражданский жуунын жылдарында Совет жанга удурлажа жуулашкан сегис мун генералдарды ла офицерлерди «агару» улус деп жарлаганы.

Орус јеринде христианство таркаганынын мун жылдык юбилейиле колбой Совет Союзка удурлашкан каршулу иште Украинанын гран ары јанындагы буржуазный националисттери база туружып јадылар. Олор Киевтеги Русьтын духовный культуразын энчиленген улус болорго күүренип турулар.

Юбилейге Ватикан база јаан учур берип, бойынын «юбилей өткүретен комитедин» тзөгөн. Ватикан юбилейди бойынын «күнчыгыштагы политиказын» өткүрерге, католицизмди бистин ороондо элбеде таркадарга амадайт. Ватикан бу амадузыла христианство Орус јерине күнчыгышта Византиядагы православный церкведен эмес, күнбадыштагы греко-католический церкведен келген деп айдар күүндү.

Ватиканнын башкараачылары бойларынын амадуларына једип аларга СССР-дин јеринде иштеп турган кезик церквелерге јарамзып, мүргүүлдин организацияларында националистический каршулу кылыктарга јөмөлтө эдип, кудай јанын жандаган улустын алдына КПСС-тин ле Совет государствонун идеологиязын ла политиказын јабарлаар иш өткүрип турулар.

Империализмнин пропагандазы, жүзүн-башка эмигранттардын контрреволюционный ийделери, орус православный церквенин ле Ватиканнын башкараачы ишчилери Россияда христианство таркаганынын юбилейиле колбой элбеде өткүрип баштаган каршулу ишке удурлажа тартыжары, ол иштин реакционный учурын албаты-калыкка айдып берери бүгүнги күнде научно-атеистический пропаганданын, агитаторлордын бүдүретен ижи болуп јат.

Бу иште једикпестер барын КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ј.) Пленумы темдектеген. Кезик произведениелерде историяда болгон керектерди булгап, јастыра көргүзип турганы бар. Кезик творческий ишчилер кудай јанынын ээжилерин таркадып турганы, каа-јаа ансамбльдардын репертуарында церквенин музыказын албатынын деп тузаланганы учурап јат. Андый болуп турганы бистин интеллигенцияда классовый јолдон туура турган, анайда бистин социалистический жүрүмге јарабас идеология таркаарына бойынын керексинбезиле јөмөлтө эдип турган улус барын керелеп туру.

Мындый айалгада ученый-обществоведтер, идеологический учреждениелердин ишчилери, газеттер ле радио марксистско-ленинский үредүни таркадарына, бу үредү аайынча Орус јеринде христианство келгенин, бистинг орооннын историязында православие кандый учурлу болгонын јартаарына ајару эдери керектү.

Баштапкызында, христианство Орус јеринде тözöлип турган феодальный общественный стройго керектү чоком социально-экономический ле политический шылтактардан улам таркаганын јартаар керек. Христианство Орус јеринде Византиянын культуразынын кезик ээжилери таркаарына јөмөлтө эткен. Православный церкве ол өйдө Орус јеринде князьтардын јангын тыгыткан. Христианство феодалдардын идеологиязы бололо, албатынын јанжыккан ээжи јангына удурлашкан.

Христианство Орус јерине үредү экелген, улусты карачкы јүрүмнен аргадаган дегенинде база јастыра бар. Ол шүүлте славян албатылардын, ол тоодо орустардын онын озогы јүрүмининг јаан једимдерин јоголторго турганы.

Экинчизинде, феодалдар-князьтар бийлеген өйлөрдө көп байлык-јөөжөлү, элбек јер ээленген, ал-камык улусты кулданган церкве бойынын јөөжөзи ле јилбүлери учун тартышкан. Алтын-Орда бийлеген өйдө церквенинг јаандары Ордала өмөлөшкөн. Орда дезе, Орус православный церквени тегин калыкты базынар амадузына тузаланып, калан төлөөринен јайымдаган, церквенинг јөөжөзине тийбес деп јарлаган, Алтын-Орданын базынчыгынан орус албаты бойынын јайымы учун тартыжуга көдүрилеле, јайымданганын јартаар керек. Ол тартыжуда мүргүүлдинг ак-чек сагышту ишчилери база турушкан.

Учинчизинде, церкве бойы эн јаан бай-феодал бололо, крестьяндарды крепостной эдерине јөмөлтө эткен. Монастырьлар крепостниктер, көп учуралда политический түрме болгон. Көп чактардын туркунына церкве каан јангынын шибеези, православие дезе, каан јангынын идеологиязы болды. Церкве каан јангынын өскө албатыларды олјолойло, базынар, крестьяндардын түймеенин былча базар, Россияда ишмекчи класстын революционный тартыжузын тумалаар политиказына јөмөлтө эдип болушкан. Улу Октябрьский социалистический революция јенген кийнинде Орус православный церквенинг башкараачылары, церквенинг көп ишчилери контрреволюцияла биригеле, Совет јанга удурлажа калапту тартышты.

Бастыра бу керектерди албаты-калыкка жартап айдып берери керектү. Идеологический иш өткүрүп турган ишчилер Россиянын албатыларынын духовный жүрүминде материализмнин ле атеизмнин ээжи-жандарын, историяны албаты-калык эдип турганын жартаар учурлу, Научно-атеистический пропагандада жаан ишти школдор, литература-нын ла искусствонун ишчилери, кино бүдүрер аргалу.

Студенттерле, үренип ле иштеп турган жашөскүримле идеяно-таскамал ишти тыгыдар, олардо бек научный көрүм-шүүлте болорын, олар бистинг орооннын албатыларынын жүрүминде, историязында ла культуразында религиянын кандый учурын ла турган јерин чике билерин јеткилдеер керек.

Христианствонун ла орус православный церквенин орооннын историязында историязын жартаарда духовенствонун, мүргүүлдин ишчилеринин көбизи Совет јанды јарадып турганын, анайда ок көп улус кудай јагын јандаганын ајаруда тудары анчада ла жаан учурлу.

Ф. МАРACHEВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

БАЖАЛЫКТАР

Јаны јаан једимдерге	3
Коллективный подрядла иштеери	7
А. Т. Папитовтын звенозынын ижинен	11
Туулу Алтай бешјылдыктын төрттинчи жылында	14
Јаны некелтелердин кемине	20
Онын ат-нерези качан да ундылбас	25
Научно-атеистический пропаганданын задачалары	31

СОДЕРЖАНИЕ

К новым высоким достижениям	3
Работа по внедрению коллективного подряда	7
Из опыта работы звена А. Т. Папитова	11
Горный Алтай — на ударной вахте труда	14
Требования времени	20
Его подвиг никогда не забудется	25
Задачи научно-атеистической пропаганды	31

4 акча